

Na exkurzii v Českomoravskej vrchovine.....

Jednou z aktivít národných organizácií Pro Silva v celoeurópskom priestore je organizácia náučných exkurzií zameraných na obhospodarovanie lesov podľa prírody v rôznych prírodných podmienkach nielen pre vlastných členov, ale aj lesníkov a priateľov lesa z partnerských organizácií, čím nadobúda toto hnutie bezhraničný charakter, pretože súčasné problémy v pestovaní lesov sú takmer všade rovnaké. Nepriaznivý stav smrekových lesov je už dlhodobo jednou z vážnych otvorených otázok slovenského lesníctva a hľadanie odpovedí na jeho nápravu zamestnáva všetkých lesomajiteľov bez rozdielu vlastníctva, pretože výrazne ovplyvňuje ich efektivitu hospodárenia a zároveň sa zvyšuje tlak spoločnosti, vyvolaný znížením plnenia ostatných mimo produkčných funkcií lesa.

V tomto kontexte sme privítali aktivitu českej Pro Silvy Bohemica pri organizácii dvojdňového seminára v dňoch 16. a 17.5.2013 pod názvom: „**20 rokov prestavieb smrekových monokultúr na majetku Belcredi.**“ a využili sme možnosť účasti na uvedenej akcii.

Rodina Belcredi hospodárila na bývalom veľkostatku Jímramov do roku 1949, v ktorom jej bol uvedený majetok zoštatnený. Novodobé hospodárenie súčasných dedičov pôvodných majiteľov sa začalo od roku 1993, po navrátení majetku na základe reštitučného zákona. Majiteľ lesov bol postavený pred rovnaké otázky, ako mnoho obhospodarovateľov lesa na Slovensku a to, ako zmeniť hospodárenie v smrekových monokultúrach s občasým výskytom buka a takmer nulovým zastúpením ďalších drevín, ako zabezpečiť vyrovnanosť a trvalosť produkcie, vyhnúť sa nebezpečeniu náhodných udalostí pri prestavbe smrekových monokultúr a a to všetko v situácii nevyrovnaného zastúpenia vekových tried.

Uvedený lesný majetok má výmeru 1165 ha vlastného lesa a na 230 ha sa vykonáva odborná správa lesov drobných vlastníkov. Je rozdelený na 3 lesnícke obvody, rozpätie nadmorskej výšky je od 520 m.n.m. do 800 m.n.m., priemerné zrážky 760 mm, priemerná teplota 5,7 °C, priemerná výška snehovej pokrývky je 30 – 40 cm.

Prvý deň seminára bol venovaný bloku referátov o historickom vývoji majetku, o zmenách stavu lesa v období rokov 1993 – 2013, o koncepcii, cieľoch a dosiahnutých výsledkoch v prestavbe smrekových monokultúr, o obnove jedle bielej vo vzťahu k stanovištným podmienkam, ako zástupcovia Pro Silvy Slovakia sme predniesli referát o obhospodarovaní lesov na OZ Námestovo, konkrétne bola predstavená koncepcia a dosiahnuté výsledky pri prebudove rovnovekých smrekových porastov vo vybraných objektoch Pro Silva.

Obsah druhého dňa tvorili praktické ukážky v jednotlivých lesných porastoch. Úvod bol venovaný problematike tzv. prestárlych porastov vo väzbe na dosiahnutý priemerný fyzický vek. Opäť sa potvrdilo, že stanovené časové rámce obhospodarovania lesa vekových tried sú a v budúcnosti so vzrastajúcou priestorovou diferenciáciou lesných porastov v rámci ich prestavby budú, zanedbateľnou informáciou pre odborného lesného hospodára, dôležitejšími sa stanú skutočný **zdravotný stav porastu, drevná zásoba, prírastkové pomery a schopnosť reprodukcie.** Bol predstavený lesný porast vo veku 167 rokov v dobrej zdravotnej kondícii, ktorý slúži ako zdroj reprodukčného materiálu menšinového buka a kvalitnej drevnej hmoty ťažbou jedincov určitej hrúbky.

Najpozoruhodnejšie výsledky za posledných 20 rokov miestni hospodári dosiahli pri umelom vnášaní jedle bielej do smrekových monokultúr a rozvinutí prirodzenej obnovy smreka a buka. Dovtedajšie prevažne holorubné hospodárenie nahradili podrastovým hospodárením najmä cez predsunuté maloplošné obnovné prvky vo forme kotlíkov s umelým vnášaním jedle, čiastočne buka, s následnou ochranou založených kultúr jednoduchými drevenými oplôtkami s miestneho materiálu najmä proti srnčej a diviačej zveri. Týmto praktickým výsledkom boli prispôsobené aj následné praktické ukážky lesných porastov.

Obr. 1 Predsunutý obnovný prvok s jedľou

Za veľký úspech je možné považovať celkový vývoj náhodných ťažieb dreva, ktorých podiel pri 85 % zastúpení smreka v drevinovom zložení porastov bol za uvedené obdobie vo výške 13% z celkovej ťažby dreva a podiel náhodnej ťažby dreva spôsobenej podkôrnym hmyzom bol 7% z celkovo spracovanej kalamity. Už po niekoľkokrát musíme konštatovať, že zdravotný stav smrečín na spodnej hranici svojho rozšírenia s nižším podielom zrážok je neporovnateľne lepší so stavom našich smrečín, ktoré sa z uvedeného pohľadu

nachádzajú vo svojom optime. Na otázku, prečo je tomu tak, si už každý musí odpovedať sám.

Pri predstavovaní koncepcie prestavby smrekových monokultúr miestnym hospodárom nás zaujala informácia, že v dôsledku zaistenia časového priestoru predsunutých obnovných prvkov nedoťazujú plánovaný celkový etát ťažby dreva. S podobnou skutočnosťou sme sa už stretli pri viacerých nešťatných vlastníkoch lesa, ktorí síce prispôbujú celkový ročný objem ťažby dreva momentálnym situáciám na trhu s drevom, čím dochádza k medziročným výkyvom, ale úmyselné nenaplnenie desaťročnej plánovanej ťažby dreva nás prekvapilo. Určitú opatrnosť lesného hospodára už naznačoval aj zvyšujúci sa podiel drevných zásob o takmer 100 m³/ha a nárast celkového etátu o 66% z pôvodných 91500 m³ v roku 1993 na 152 000 m³ v roku 2013. Preto sme si pri vonkajšej pochôdzke všimli stav porastov, aby sme vedeli zhodnotiť, či tento nárast ťažby je spôsobený len posunom porastov do vyšších vekových tried, alebo sa lesný hospodár sústredil na zmenu drevinového zloženia, pri určitom zanedbaní štrukturalizácie a statickej stabilizácie najmä predrubných porastov. Naakumulovaná drevná zásoba týchto porastov a ich celkový stav nás v rámci terénnej diskusie donútil vysloviť konštatovanie, že nevykonávanie plánovanej ťažby v dostatočnej intenzite, vážne ohrozuje ich ďalší vývoj, zvlášť ak najdôležitejšími škodlivými činiteľmi pri spracovaní kalamity za uvedené obdobie boli sneh a vietor. Zároveň sme spoločne hľadali odpoveď na nasledovné otázky: **predĺženie obnovnej doby, ako nástroj pre priestorovú diferenciáciu porastov, ako naložiť s naakumulovanou zásobou, od holorubov k podrastovému hospodárstvu, alebo ešte ďalej?**

Cesta k trvalej a vyrovnanej ťažbe dreva vedie cez zmenu drevinového zloženia smerom k pôvodnému, prírodným podmienkam zodpovedajúcemu drevinovému zloženiu **za súčasnej prestavby** priestorovej výstavby lesných porastov k prírode blízkej – trvalo etážovej štruktúre. Akumulácia drevných zásob, časovaná k vrcholu produkčnej doby, je prvkom lesa vekových tried, ktorého existencia, s ohľadom na meniace sa vonkajšie podmienky bude zdrojom neustálej nestability. Najbezpečnejšou cestou štruktúrnej prestavby rovnovekých smrekových porastov je podpora procesu ich diferenciácie od prvých výchovných zásahov. Zatiaľ praxou najoverenejším hospodárskym opatrením smerujúcim k tomuto cieľu sú metódy pestovania lesa, založené **na výberných princípoch**, pri ktorých sa za jednotku vyrovnanej a trvalej ťažby dreva považuje jednotlivý lesný porast, alebo až jednotlivý strom.

V tomto zmysle bolo miestnemu hospodárovi doporučené, aby doteraz nevyužitú ťažbovú možnosť z časti presunul do týchto lesných porastov a na skúšku si v niektorých lesných porastoch odskúšal možnosti štrukturalizácie pri výchove a výhody výberných princípov pri prestavbe predrubných porastov. Na nižšie uvedených obrázkoch je pre porovnanie zachytený súčasný stav niektorých lesných porastov na uvedenom lesnom celku so stavom lesných porastov v približne rovnakom veku, ktoré už sú v štádiu prestavby.

Obr.2 Porast s nízkou intenzitou výchovy

Obr.3 Porast po štrukturalizačnej prebieрке

Obr. 4 Predrubný porast bez zásahu

Obr. 5 Predrubný porast v prebudove

Na záver treba oceniť každú snahu lesného hospodára o zmenu zaužívaných spôsobov hospodárenia smerom k vyššej kvalite lesa z pohľadu prírodných podmienok a každé takéto stretnutie nás všetkých obohacuje o cennú skúsenosť, ktorú môžeme využiť pri obhospodarovaní nám zvereneho lesa. Záleží len na konkrétnom lesnom hospodárovi, či nájde odvahu ísť až tam, kde si jeho predchodcovia netrúfali, alebo nemohli dovoliť zísť.